

практичного застосування у закладах вищої освіти різного типу.

Література

1. Денисова Л. В. Измерения и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте: учебное пособие для вузов / Л. В. Денисова, И. В. Хмельницкая, Л. А. Харченко // К. : Олимпийская литература, 2008. – 127 с.
2. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю / Н. І. Мачинська. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 416 с. – (Видано в авторській редакції).
3. Начинская С. В. Спортивная метрология : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / С. В. Начинская. – М. : Академия, 2005. – 130 с.
4. Проніков О. Підготовка вчителя фізичної культури. Досвід та перспектива / Олександр Проніков // Молодіжний науковий вісник ... / Олександр Проніков. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – С. 17–22.
5. Шишко А. В. Формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови у процесі магістерської підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Анжеліна Василівна Шишко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 22 с

References

1. Denysova L. V. (2008) Izmere nyaiametody matematyky v fizichesk omvosp ytanii y sporte [Measurements and methods of mathematical statistics in physical education and sport] Kyiv. : Olympyiskaliteratura, [in Russian].
2. Machynska N. I. (2013) Pedago hichnaosvita mahistrantivymsh chykhnv chalnykhzak adivnep edahoh hnohoprofiliiu [Pedagogical education of masters of higher educational institutions of non-professional direction]. – Lviv: LvDUVS, 2013 [in Ukrainian].
3. Nachynskaia S. V. (2005) Sportivnaia etrol ohyia :uchebno eposobyedlias tudentovvyss hykhuchebn ykhzavedenyi [Sports metrology]. – Moscow. : Akademyia, [in Russian].
4. Pronikov O. (2015) Pidhotovk vchyteli afizychno ikultury. Dosvid ta perspektyva [Training of the Teacher of Physical Education. Experience and Perspectives]– Molodizhnyinaukovyivisnyk. – Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-tim. LesiUkrainky, 17–22 [in Ukrainian].
5. Shyshko A. V. (2008) Formuv anniapedahohic hnoikompetentnosti maibutno hovyklada chain zemnoimovy u protsesimahisterskoipidhotovky [Formation of pedagogical competence of the future teacher of a foreign language in the process of master's training][Extended abstract of candidate's thesis. Kirovohrad: Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University [in Ukrainian].

УДК: 796.012.35: 792.027.5 + 616.89-008.434-053.4

Петренко Н. Б., Філіппов М. М.

Національного університету фізичного виховання і спорту України, м. Київ

КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ У ДІТЕЙ 4–6 РОКІВ З ВІДХИЛЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ВПРАВ

Показано, що заняття з використанням елементів танцювальних вправ позитивно впливають на координаційні здібності дітей дошкільного віку з відхиленнями мовлення. При цьому активація аналізаторів, вочевидь, сприяє розвитку нервових структур, вдосконаленню психофізіологічних властивостей, що зробило позитивний вплив на корекцію відхилень мовлення.

Мета роботи. Визначити вплив занять з елементами танцювальних вправ на координаційні здібності дітей 4–6 років з відхиленнями мовлення. Методи і організація дослідження. Для оцінки координаційних здібностей використовували психолого-педагогічні методи та тести. У педагогічному експерименті взяли участь 97 дітей 4–6 років. Результати та обговорення. Виявлено, що значення показників координаційних здібностей в основній групі в середньому збільшилися на 23 %, в контрольній – на 14 % а у групі здорових дітей – на 4 %. Проведена порівняльна характеристика змін показників координаційних здібностей дала змогу виявити їх статистично значуще підвищення у дітей основної групи, порівняно з контрольною. Отримані результати підтвердили актуальність використання музично-танцювальних засобів і методів фізичного, естетичного та музичного виховання дітей.

Ключові слова: координаційні здібності, танцювальні вправи, відхилення мовлення.

Петренко Н. Б., Філіппов М. М. Координационные способности у детей 4–6 лет с речевыми отклонениями при проведении занятий с элементами танцевальных упражнений. Показано, что занятия с использованием элементов танцевальных упражнений оказывают положительное влияние на координационные способности детей дошкольного возраста с речевыми отклонениями. При этом активация анализаторных систем, очевидно, способствует развитию нервных структур, совершенствованию психофизиологических свойств, что оказало положительное влияние на коррекцию речевых отклонений.

Цель работы. Определить влияние занятий с элементами танцевальных упражнений на координационные способности детей 4–6 лет с отклонениями речи. Методы и организация исследования. Для оценки координационных способностей использовали психолого-педагогические методы и тесты. В педагогическом эксперименте приняли участие 97 детей 4–6 лет. Результаты и обсуждение. Выявлено, что значения показателей координационных способностей в основной группе в среднем увеличились на 23 %, в контрольной – на 14 %, а в группе здоровых детей – на 4 %. Проведена сравнительная характеристика изменений показателей координационных способностей позволила

виявити їх статистически значимое підвищення у дітей основної групи по сравнению з контрольною. Полученные результати підтвердили актуальність використання музикально-танцювальних средств и методов физического, эстетического и музыкального воспитания детей.

Ключевые слова: координационные способности, танцевальные упражнения, речевые отклонения.

Petrenko N. B., Filippov M. M. Coordination abilities of 4–6 year old children with speech impairments during classes with elements of dance exercises. The main strategy of choosing choreographic education for 4–6 year old children is determined, which is based on specially organized classes and the application of technique which besides the traditional development of physical qualities and skills, provides correction of speech impairments. It is shown that classes with elements of dance exercises have a positive effect on the coordination abilities of pre-school children with speech impairments. At the same time, the activation of analyzer systems, obviously, contributes to the development of nervous structures and the improvement of psychophysiological properties, which had a positive effect on the correction of speech impairments. Objective. To determine the effect classes with elements of dance exercises on the coordination abilities of 4–6 year old children with speech impairments. Methods and organization of research.

To assess the coordination abilities used psychological and pedagogical methods and tests. The study involved 97 4–6 year of age children – healthy and with speech impairments. Results and discussion. It was found that, the coordination abilities in the children of the main group in average increased by 23 %, while in the control group – by 14 % and in the group of healthy children – by 4 %. A comparative description of changes in the indicators of coordination abilities allowed us to identify their statistically significant increase in children of the main group compared to the control group. The obtained results confirmed the relevance of the use of musical dance means and methods of physical, aesthetic and musical education of children. The results of the experiment indicate that the proposed dance-correction technology on the basis of specially developed exercise complexes positively influenced the state of speech and the cognitive functions of preschool children with speech impairments.

Key words: coordination abilities, dance exercises, speech impairments.

Вступ. Згідно сучасним спостереженням педагогів і лікарів з кожним роком збільшується кількість дітей з порушеннями розвитку мовлення. Так, за даними світової статистики, протягом останнього десятиліття частка дітей з діагнозом «загальне недорозвинення мовлення» досягла 70 %, у результаті чого проблема профілактики і коригування мовленнєвих порушень має актуальний характер. Наявність дефектів мовлення у дітей 4–6 років ускладнює пізнавальну діяльність, сприяє погіршенню психоемоційного стану та обмеженню спілкування з однолітками [1, с. 23; 2, с. 154].

Відомо, що у віковому розвитку формування характеру прояв ініціативи, волі, виявлення здібностей багато в чому залежать від соматичного здоров'я [1, с. 24; 2, с. 155].

В цьому відношенні заняття з використанням елементів танцювальних вправ можуть сприяти розвитку почуття ритму, стимулювати процеси уваги та мислення. При цьому поліпшується короткочасна і довгострокова пам'ять запам'ятовування і відтворення танцювальних елементів і фігур, що впливає на мотонейрони кори головного мозку, розвиток рухових центрів. Постійні зміни зв'язок і ритмів в танці стимулюють нейрони до перемикання, сприяють функціональній рухливості нервових процесів [1, с. 24].

Психолого-педагогічні спостереження показують, що недостатньо сформовані процеси запам'ятовування найчастіше є головною причиною труднощів в шкільному навчанні, в свою чергу увага і пам'ять впливають на розвиток мислення і мовлення, які лежать в основі творчої діяльності [4, с. 127].

Оскільки сприйняття музики здійснюється обома півкулями, можна припустити, що в корі головного мозку під час занять з елементами танцювальних вправ виникає складна функціональна система фокусів взаємозалежної активності не тільки в різних сенсорних областях (слухових, зорових, тактильних, пропріоцептивних та ін.), але і в рухових і лобових зонах кори великих півкуль, а також і в зоні Брока, яка бере участь у формуванні мови [5, с. 53].

Мета роботи. Визначити вплив занять з елементами танцювальних вправ на координаційні здібності дітей 4–6 років з мовними відхиленнями.

Методи і організація дослідження. Для оцінки координаційних здібностей використовували психолого-педагогічні методи та тести [3, с. 137-140]. Теоретична база нашого досвіду ґрунтується на дослідженнях відомих фахівців, які присвячені виробленню і розвитку у дошкільнят творчої активності в танці на підставі навчання їх мові виразних рухів. До неї увійшли: програма Т. І. Суворової «Танцювальна ритміка для дітей», програма з ритмічної пластики для дітей дошкільного віку А. І. Буреніної «Ритмічна мозаїка»; методичні рекомендації: «Музичний розвиток дитини» М. А. Ветлугіної, «Танці в дитячому садку» Н. В. Зарецької, З. Я. Роот, «Музично-рухові вправи в дитячому садку» Е. П. Раєвської, С. Д. Рудневої, Г. Н. Соболевої, З. Н. Ушакової.

Для оцінки результатів тестування нараховували бали таким чином: високий рівень А (правильно виконує) – 9-10 балів (відмінно), вище середнього В (повільно, напружено виконує) – 7-8,9 (дуже добре), середній С (виконує за зразком) – 5-6,9 (добре), нижче середнього D (тривалий пошук способу виконання завдання або неповний обсяг виконання) – 3-4,9 (задовільно) і низький Е (наявні грубі помилки при виконанні завдання) – 1-2,9 бали (незадовільно).

Координаційні здібності оцінювали за допомогою аналізу поєднання кількох рухів у єдину танцювальну композицію, музикальність – за здатністю сприймати і передавати в русі образ і виразність, змінювати рухи відповідно до музичних фраз, темпу і ритму. Для оцінки творчих виявів діти виконували танцювальні вправи та демонстрували вміння імпровізувати під знайому і незнайому музику. Також суб'єктивно оцінювали емоційність та відчуття ритму.

У педагогічному експерименті взяли участь 97 дітей 4–6 років. Із них 60 – з відхиленнями мовлення (30 – 4–5 та 30 дітей 5–6 років) і 37 здорових дітей (13 – 4–5 та 24 – 5–6 років). Діти були розподілені на: основну (ОГ), до складу увійшло 26 дітей (12 – 4–5 років та 14 – 5–6 років) та контрольну групи (КГ) – 34 дитини (18 – 4–5 та 16 дітей 5–6 років) з мовленнєвими

відхиленнями, а також групу здорових дітей (ЗД) – 37 дітей (13 – 4–5 років та 24 – 5–6 років). Тривалість експерименту склала один навчальний рік.

Дослідження проводили у спеціалізованих закладах дошкільної освіти Києва: № 61, 110, 653. Дотримувалися морально-етичних норм відповідно до Гельсінської декларації (ред. 2013). Батьки індивідуально давали письмову згоду на проведення педагогічних спостережень за фізичним станом і когнітивним розвитком дітей.

Статистичний аналіз здійснювали за допомогою програмного пакету «StatSoft STATISTICA 10.0». Оскільки розподіл досліджуваних показників відрізнявся від нормального, перевага була надана непараметричним методам [1, с. 24-25].

Для порівняння даних на стадії перетворювального експерименту нами проведено аналіз ефективності та визначення статистичної достовірності відмінностей між вибірковими показниками, розподіл яких не відповідав закону нормального розподілу. Було застосовано непараметричні критерії: знаків (для зв'язаних вибірок) і Манна-Уїтні (для незв'язаних вибірок). Для опису та демонстрації даних використовували медіану (Me) та інтерквартильний розмах із зазначенням нижнього і верхнього квартилей (25% і 75%).

Для перевірки відмінностей між двома залежними вибірками парних вимірів на початку і кінці навчального року використовували Т-критерій знакових рангових сум Вілкоксона. Рівень статистичної значущості в дослідженні був прийнятий рівним 0,05.

Результати та обговорення. Численні психолого-педагогічні спостереження показали, що недостатньо сформовані процеси запам'ятовування найчастіше є головною причиною ускладнень у шкільному навчанні. У першу чергу увага і пам'ять впливають на розвиток мислення і мовлення, уяви, які є підставою творчої діяльності [4, с.125-129]. Визначали можливості екстраполяції поєднання декількох рухів у танцювальну композицію з узгодженням ритму музичного супроводу таких компонентів, як музичальність, творчі вияви, координація танцювальних рухів, пластичність (гнучкість). Таке оцінювання координаційних здібностей слугувало підставою для визначення когнітивних функцій, які характеризують пам'ять, увагу, уяву.

Відомо, що музика грає роль подразника для полегшення рухів при розучуванні малюнку танцю, завдяки чому розвиваються когнітивні функції. Проведений аналіз свідчить про статистично значущі відмінності значень показників, що характеризують музичальність, творчі вияви, координацію танцювальних рухів, пластичність (гнучкість) дітей з мовленнєвими відхиленнями порівняно зі здоровими (табл. 1).

Таблиця 1.

Статистичні значення показників координаційних здібностей у дітей 4–6 років (бали)

Тест	Медіана (інтерквартильний розмах) Me (25 %; 75 %)		Статистична значущість, p
	Група дітей з відхиленнями мовлення (n = 60)	Група здорових дітей (n = 37)	
1	6,00 (5,00; 7,00)	9,00 (6,00; 9,00)	p<0,001
2	6,00 (5,00; 7,00)	9,00 (7,00; 9,00)	p<0,001
3	6,00 (5,00; 7,00)	8,00 (6,00; 9,00)	p<0,001
4	6,00 (5,00; 7,00)	9,00 (8,00; 9,00)	p<0,001

Примітка: 1 – музичальність; 2 – творчі вияви; 3 – координація танцювальних рухів; 4 – пластичність, гнучкість.

Так під час оцінювання відповідності виконання рухів музиці в процесі виконання вправ: «Хто з лісу вийшов?», «Заводь двигун», «Страуси» у дітей з відхиленнями мовлення було виявлено, що рухи не відображали характер музики, при цьому у них була знижена увага, не було вміння самостійно знаходити свої оригінальні рухи.

Визначення координації танцювальних рухів (узгоджена робота м'язів тіла) показало, що у дітей з мовленнєвими відхиленнями було не одночасне, але правильне виконання після повторного показу таких вправ: відвести в сторону праву руку і в протилежну сторону ліву ногу і навпаки; підняти одночасно зігнути в лікті праву руку і зігнути в коліні ліву ногу і навпаки; відвести вперед праву руку і назад ліву ногу і навпаки.

Розвиток координації танцювальних рухів у дітей передбачає не тільки вдосконалення виконуваних вправ, але й узгоджену взаємодію процесів збудження і гальмування в корі головного мозку, що створює сприятливі умови для координованої роботи центральної нервової системи в цілому.

Також було виявлено, що пластичність танцювальних рухів (властивість людського тіла, яка виражається в його плавних, витончених рухах) і гнучкість (ступінь прогину назад і вперед) у дітей з мовленнєвими відхиленнями характеризувалася середньою рухливістю хребта вперед під час виконання вправи «Відсунь кубик далі» і назад ? під час виконання вправи «Кільце». Пластичність є найпотужнішим інструментом імпровізації в танцях, де 50 % – це властивості мозку, а решта 50 % – тіла.

Що стосується емоційності, оцінку якої здійснювали суб'єктивно за зовнішніми проявами, вона характеризувалася бідною мімікою і невиразністю рухів, хоча діти з мовленнєвими відхиленнями підспівували під час виконання танцювальних вправ.

Також суб'єктивно оцінювали почуття ритму. Виконання ритмічних вправ вимагало постійного зосередження уваги. Більшість дітей з мовленнєвими відхиленнями не могли передати ударами ритмічний малюнок. Очевидно, це відбувалося тому, що у них почуття ритму недосконале, внаслідок чого уповільнювалося становлення зв'язного мовлення, воно було невиразним. Такі діти говорили примітивно, використовуючи короткі уривчасті висловлювання.

Проведена порівняльна характеристика показала, що у здорових дітей спостерігалась висока рухова активність,

хороша координація танцювальних рухів, здатність до танцювальної імпровізації. Ці діти могли передавати характер мелодії, самостійно починати і закінчувати рух разом з музикою, змінювати рух на кожну частину музики. У них був стійкий інтерес, і вони виявляли потребу до сприйняття рухів під музику, ударами передавали ритмічний малюнок.

У дітей з мовленнєвими відхиленнями спостерігалась слабка творча активність, рухи були примітивні, однотипні, відтворювали нескладний ритм, передавали тільки загальний характер і темп музики. При цьому вони висловлювали свої почуття в русі, передавали характер персонажа, але правильне виконання координаційних вправ відбувалося лише після повторного показу рухів, при цьому спостерігалася скутість, загальмованість.

На початку навчального року приблизно у 55 % дітей як ОГ, так і КГ координаційні здібності оцінювалися на 5-6,9 балів, що свідчило про слабку творчу активність, неякісне відтворення нескладного ритму, передачу тільки загального характеру і темпу музики. Після повторного показу відбувалось правильне виконання координаційних вправ, яке супроводжувалось виразом своїх почуттів у русі, легкою передачею характеру персонажів в образно-ігрових рухах.

В групі ЗД значення показників оцінювання координаційних здібностей мали рівень вище середнього (7-8,9 балів) як на початку, так і в кінці навчального року.

Виявлено, що значення показників координаційних здібностей в ОГ в середньому збільшилися на 23 %, в КГ – на 14 % а у ЗД – на 4 %.

Також у дітей ОГ значно поліпшилися всі показники виявлення координаційних здібностей: вони не просто рухалися, а рухалися вільно, ритмічно, музикально і при цьому проспівували, прораховували, проговорювали, «проплескували» і «протупцювали» різні казково-танцювальні сюжети.

Розроблена танцювально-коригувальна програма сприяла вияву у дітей таких функцій, як пам'ять, увага, мислення, уява, функціональна рухливість нервових процесів. Крім того вона допомогла залучити дітей з мовленнєвими відхиленнями до творчого процесу і пробудила їх інтерес до діяльності. Головним досягненням є те, що діти стали краще говорити, активно входити в контакт і відчувати ритм музики.

Проведена порівняльна характеристика змін показників координаційних здібностей дала змогу виявити їх статистично значуще підвищення у дітей ОГ, що займалися за танцювально-коригувальною програмою, порівняно з КГ (табл. 2).

Таблиця 2.

Зміни координаційних здібностей у дітей 4-6 років до і після педагогічного експерименту (бали)

Тестування	Медіана (інтерквартильний розмах) Me (25 %; 75 %)		Статистична значущість, p
	ОГ (n = 26)	КГ (n = 34)	
Початок навчального року	6,37 (6,24; 6,40)	5,40 (5,32; 5,52)	p<0,05
Кінець навчального року	7,81 (7,58; 8,00)	6,13 (5,90; 6,32)	p<0,05

Оцінка стану мовлення показала, що у дітей ОГ вона виросла до 7-8,9 балів, в КГ – лише до 4,8-6,3 балів, тобто збільшення в ОГ склало 24 %, а в КГ – 7 %.

Таким чином, отримані результати підтвердили актуальність використання музично-танцювальних засобів і методів фізичного, естетичного та музичного виховання дітей. Це дозволило наситити освітній процес позитивними емоціями і в значній мірі збагатити інтелектуальний та емоційний розвиток дітей.

Література

1. Петренко Н. Б. Особенности овладения музыкальным ритмом дошкольниками с речевыми нарушениями при использовании в занятиях танцевально-коррекционной программы / Н. Б. Петренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 4. – С. 23–29.
2. Петренко Н. Б., Філіппов М. М. Застосування засобів арт-терапії у фізичній реабілітації дітей 4–6 років з мовленнєвими відхиленнями // Патологія, реабілітація, адаптація. 2017. № 3. С. 153–160.
3. Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / Под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2002. – 694 с.
4. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу / Ю. В. Рібцун. – Харків: Вид. група „Основа”, 2013. – 239 с.
5. Филиппов М. М. Психофизиология функциональных состояний: навчальний посібник / Филиппов М. М. – Киев : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. – 246 с.

References

1. Petrenko N. B. Osobennosti ovladeniya muzykalnym ritmom doshkolnikami s rechevyimi narusheniyami pri ispolzovanii v zanyatiyah tantsevalno-korreksionnoy programmy / N. B. Petrenko // Pedagogika, psikhologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vihovannya i sportu. – 2016. – № 4. – S. 23–29.
2. Petrenko N. B., Filippov M. M. Zastosuvannya zasobiv art-terapii u fizichnij rehabilitatsii ditey 4–6 rokiv z movlennivimi vidhilennyami // Patologiya, rehabilitatsiya, adaptatsiya. 2017. № 3. S. 153–160.
3. Praktikum po vozrastnoy psihologii: Ucheb. posobie / Pod red. L. A. Golovey, E. F. Ryibalko. – SPb.: Rech, 2002. – 694 s.
4. Ribtsun Yu. V. Profesiinii dovidnik uchitelya-logopeda doshkolnogo navchalnogo zakladu / Yu. V. Ribtsun. – Harkiv: Vid. grupa „Osnova”, 2013. – 239 s.
5. Filippov M. M. Psihofiziologiya funktsionalnyh sostoyaniy: navchalniy posibnik /Filippov M. M. – Kiev : DP «Vidavnichiy dim «Personal», 2012. – 246 s